

Zitierhinweis

Vyskočil, Aleš: review of: Bohumír Smutný, Řemeslná, manufakturní a tovární výroba ve městě Brně, na jeho předměstích a v okolí. Podle údajů vceňovacích operátů stabilního katastru v první polovině 40. let 19. století (v rozsahu území pozdější brněnské průmyslové aglomerace), 2016, in: Český časopis historický, 2017, 2, p. 602-603, DOI: 10.15463/rec.864841436

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

celého období v jiné mocenské sféře rozděleného státního útvaru. Kvalitu nashromážděných a pečlivě dokumentovaných souborů architektonických a výtvarných památek by však znalci měli posoudit z vyšších než regionálních měřítek. To se nepochybně dělo a děje, zatím se však ne vždy daří odlišit dílenskou sériovou produkci děl k náboženským účelům. Bude přitom třeba úzkostlivě hlídat ne vždy zřetelnou hranici, kdy poptávka po devocionálních zaměnila umělecké snažení řemeslnickou industrií. Tolik dodatkem k nezapomenutelné výstavě a jejímu znamenitému katalogu.

František Šmahel

Bohumír SMUTNÝ

Václav Kunžak: zapomenutý mechanik a vynálezce z 18. století. Studie o lidech, technice a protoindustrializaci na Moravě.

Studie z historie techniky a průmyslu

Brno, Technické muzeum 2015, 96 s.,
ISBN 978-80-87896-23-5.

Portrét jednoho ze zapomenutých pionýrů průmyslové éry je cenným a fundovaným regionálním příspěvkem o počátcích industrializace českých zemí. Zároveň představuje sondu do dějin techniky druhé poloviny 18. století. Bohumír Smutný, přední znalec hospodářských dějin Moravy, na příkladu Václava Kunžaka (1726–1789) načrtává obraz doby, ve které se zažehl transformační proces nazývaný protoindustrializace, na němž se podíleli i laičtí vynálezci a mechanici-samouci. Jedním z nich byl vyučený jihlavský mlynář a hodinář, živící se od poloviny 18. století zakázkovou stavbou mlýnů, valch a stoup pro manufaktury a cechovní společenstva. Klíčová

pasáž studie se soustřeďuje na Kunžakovu roli při projektování soukenické valchy v prostoru města Brna v šedesátých letech 18. století, která přispěla k formování místní manufakturní výroby. Mimoto lze sledovat Kunžakovu kariéru vynálezce a konstruktéra mechanických strojů na řezání dřeva, stavbu mostů a výrobu pilníků nebo designéra vozu pro převoz osob i nákladů bez využití koňské síly. Smutného studie není jen zachycením neobyčejného života nadaného technika, ale také a především procházkou po nepříliš zmapovaných cestách hospodářských dějin druhé poloviny 18. století, během níž lze např. při vyřizování konkrétních zakázek sledovat poučnou interakci mezi jednotlivými zainteresovanými stranami (státními úřady, investory, místní jurisdikcí a samotným Kunžakem).

Aleš Vyskočil

19. a 20. století

Bohumír SMUTNÝ

Řemeslná, manufakturní a tovární výroba ve městě Brně, na jeho předměstích a v okolí. Podle údajů vceňovacích operátů stabilního katastru v první polovině 40. let 19. století (v rozsahu území pozdější brněnské průmyslové aglomerace)

(= Brno v minulosti a dnes,
suplementum č. 22)

Brno, Statutární město Brno 2016, 129 s.,
ISBN 978-80-86736-48-8.

Vceňovací operáty stabilního katastru představují jeden z nejvýznamnějších zdrojů informací o dějinách obcí v závěru předbřeznové éry, mající navíc velký komparační a analytický potenciál. Vznikly jako

podklad pro zdanění v rámci probíhajícího katastrálního měření a obsahují jedinečné statistické i věcné údaje rozdělené podle úředně stanoveného schématu do čtrnácti kategorií. Přinášejí souhrnné informace o poloze obce, počtu obyvatel, stavu komunikační sítě, struktuře pozemkové držby, bonitě a rozsahu obhospodařované půdy i řadu dalších údajů. Jednou ze sledovaných kategorií byla také řemeslná, manufakturní a tovární výroba, umožňující mj. stanovit míru industrializace konkrétního prostoru. Smutného práce je komentovanou edicí „průmyslových živností“ ve městě Brně a jeho okolí, tedy v jedné z průmyslových aglomerací v habsburské monarchii. Edice zahrnuje přepis údajů o jednotlivých výrobních odvětvích, počtu výrobců, továren a dělnictva, produkci, odbytových možnostech nebo zdrojích energie pro všechna katastrální území současného města a pětici samostatných, avšak na městský organismus úzce navázaných sídel. V komentářové části je analyzován stav, výkonnost a struktura výrobních odvětví. Tu doplňuje detailní statistika v podobě souboru sumarizačních tabulek, zachycujících podíl jednotlivých obcí na konkrétní výrobě. Shromážděné údaje umožňují sledovat rozdíly mezi doznívajícím hospodařením na bázi feudálního režijního velkostatku a průmyslovou výrobou, dále formování funkčních zón města a roli a pozici dílčích katastrálních území. Připravená edice je významným pramenem (nejen) k průmyslovému vývoji Brna a jeho okolí ve čtyřicátých letech 19. století – tedy před zásadním celospolečenským obratem – který bude sloužit všem, kteří se pohybují na poli urbánních a hospodářských dějin novověku.

Aleš Vyskočil

Jan RATAJ – Miloslav MARTÍNEK

Česká politika 1848–1918

Praha, Metropolitan University

Prague Press 2015, 579 s.,

ISBN 978-80-87956-12-0.

Kniha s jednoznačným titulem se vytyčenému tématu také bezvýhradně věnuje. Autoři předřadili retrospektivní kapitolu, která jim kromě jiného posloužila i k vymezení vlastních postojů. Je proto užitéčné ji pečlivě přečíst, protože tradiční způsob vnímání politických dějin je v ní zapojen do souvislostí nejenom časových, ale především koncepčních, kterých se následný text drží poměrně důsledně. Autoři sledují vznik novodobé české politiky a její vývoj v čase od přelomových let 1848–1849, přes období vymezování se a hledání vlastního místa ve společenském vnímání až po objevování možností novodobého politického stranictví. Pozornost, soustředěná na parlamentní a stranickou politiku daného období a vymezeného spektra umožnila omezit jinak poměrně bezbřehé téma do celku, který si byl schopen udržet kompaktnost. Při rozsahu necelých šesti set stran toho bylo určitě zapotřebí.

Způsob zpracování zvolili autoři tak, aby alespoň poněkud rozvolnili hutné výkladové celky, řazené do chronologického sledu. Záměru docílili vložením stručných a svižně napsaných medailonů osobností, které právě sledované téma ve své době buď přímo tvořily, nebo se ho nějakým způsobem zásadně dotýkaly. Pozornost byla věnována Ferdinandu V. (I. Dobrotivý), Františku Palackému, Karlu Havlíčku Borovskému, Františku Josefu I., Jindřichu Jaroslavu Clam-Martínovicovi, Františku Ladislavu Riegerovi, Františku Křižíkovi, Emilu Kolbenovi, Albínu Bráfovi, Eduardu